

KIMYO DARSLARIDA MAQSADLARNI BELGILASH

Toychieva Inobat

Shayxontohur tuman kasb-hunar maktabi

Kimyo fani o'qituvchisi

Annatsiya: Mamlakatimiz ta'limi ta'lim mazmunini sifatli qayta qurish bosqichida. O'qituvchiga yosh avlodni o'qitish va tarbiyalashda tubdan yaxshilanishga erishish vazifasi yuklatilgan. Ta'lim to'g'risidagi qonunda ta'lim o'quvchining shaxsini shakllantirish va shakllantirishga, o'quvchining bilimiga va ijodiy qobiliyatlariga qiziqishni rivojlantirishga, mustaqil o'quv faoliyati ko'nikmalarini shakllantirishga, o'quvchini jamiyatdagi hayotga tayyorlashga, mustaqil hayotni tanlashga, ta'limni davom ettirishga va boshlashga qaratilganligi aytilgan.

Kalit so'z: Kasbiy faoliyat, kimyo, uglevod, maqsad.

Rivojlanayotgan jamiyat zamonaviy ma'lumotli, axloqiy, tashabbuskor odamlarga muhtoj bo'lib, ular tanlov sharoitida mustaqil ravishda mas'uliyatli qarorlar qabul qila oladilar, ularning mumkin bo'lgan oqibatlarini bashorat qiladilar, hamkorlik qila oladilar, harakatchanligi, dinamikasi, konstruktivligi bilan ajralib turadilar va mamlakat taqdiri uchun rivojlangan mas'uliyat tuyg'usiga ega.

Yurtimiz ta'limini modernizatsiya qilish kontseptsiyasida yoshlarning zamonaviy jamiyatda muvaffaqiyatli yashash usullarini, ya'ni o'ziga aniq maqsad qo'yish, hayotini rejalashtirish va mumkin bo'lgan vaziyatlarni bashorat qilish qobiliyatini rivojlantirish vazifalardan biri sifatida ilgari suriladi. Bitiruvchi mustaqil ravishda o'ylashi, haqiqiy dunyoda yuzaga keladigan qiyinchiliklarni ko'rishi va ularni oqilona engish yo'llarini izlashi, olgan bilimlarini atrofdagi voqelikda qayerda va qanday qo'llash mumkinligini aniq bilishi kerak. Bu shuni anglatadiki, zamonaviy bitiruvchi tartibga soluvchi o'quv harakatlariga ega bo'lishi kerak.

Maqolamda men darsning birinchi, eng qiyin bosqichi – tartibga soluvchi universal o'quv harakatlarining bir qismi bo'lgan va zamonaviy dars tarkibida yetakchi o'rinni egallagan maqsadni belgilash haqida to'xtalmoqchiman. Ushbu bosqich o'quvchining ongini o'zgartirishga, o'quv faoliyatini tashkil etishga bo'lgan yondashuvni o'zgartirishga, bolaning shaxsini o'qishni rejalashtirishga kiritishga va uning natijalarini anglashga qaratilgan. Aynan shu bosqichda talabning faol, faol pozitsiyaga bo'lgan ichki motivatsiyasi paydo bo'ladi, motivlar paydo bo'ladi: bilib oling, toping, isbotlang. Ushbu bosqichni tashkil etish talabalarni kelgusi faoliyatga undaydigan vositalar, texnikalar haqida o'ylashni talab qiladi.

O'quvchilar quyidagilarni o'rganadilar:

- buni xohlaydi yoki ularga kerak;

- bilimlarni amaliyotda qo'llay oladi;
- o'rganishni o'tmish, hozirgi va kelajak tajribalari bilan bog'lay oladi;
- taraqqiyotni o'lchashi va yordam va yordam olishi mumkin;
- o'zini erkin va erkin his qilish;

Maqsadni belgilash nima?

"Ta'limda maqsadlarni belgilash-bu o'quvchilarva o'qituvchi tomonidan uning muayyan bosqichlarida o'qitishning asosiy maqsad va vazifalarini belgilash va shakllantirish jarayoni."

Maqsadni belgilashning barcha usullari dialogga asoslangan, shuning uchun savollarni to'g'ri shakllantirish, talabalarni nafaqat ularga javob berishga, balki o'zlarini ixtiro qilishga o'rgatish juda muhimdir. Ba'zida qo'yilgan maqsadlar ilmiy tilda etarli darajada ifodalanmaganga o'xshaydi, ammo tajriba shuni ko'rsatadiki, ular qanchalik sodda tilda ifodalangan bo'lsa, ular shunchalik tushunarli bo'ladi.

O'quvchi maqsadni shakllantirishi uchun u o'z bilimlari va qobiliyatlari etishmasligini aniqlaydigan vaziyatga duch kelishi kerak. Bunday holda, maqsad ular tomonidan muammo sifatida qabul qilinadi. O'qituvchining turli pedagogik texnologiyalar va texnikalardan foydalanishi maqsadni belgilashga yordam beradi. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari amaliyotida faol maqsadlarni belgilash usullari tanqidiy fikrlashni rivojlantirish texnologiyasida "qo'ng'iroq" bosqichining texnikasini o'z ichiga oladi.

Masalan, "uglevodlar" mavzusidagi tabiatshunoslik darsida bilimlarni yangilash va maqsadni belgilash uchun men "ishonasizmi..." texnikasidan foydalanaman. o'quvchilaruglevodlar haqida allaqachon bilganlarini eslab, bayonotlarga "ha" yoki "yo'q" deb javob berishga taklif qilinadi:

- uglevodlar faqat uglerod va suvdan tashkil topgan moddalardir;
- kraxmal kartoshka ildiz mevalarida eng ko'p uchraydi;
- "qon shakar darajasi" iborasi to'g'ri emasmi;
- paxta tolasi 95% uglevodlardan iborat.
- bir choy qoshiq shakarining energiya qiymati 20 kkal;
- uglevodlarning vazifalaridan biri bu qurilish;
- uglevodlar oqsillarning bir qismidir va hokazo.

O'quvchilarning javoblarini muhokama qilar ekanmiz, ular hali bilmaydilar – to'g'ri yoki yo'q degan fikrga olib kelamiz. Keyinchalik, o'quvchilarbilan birgalikda biz darsning maqsadi va vazifalarini aniqlaymiz.

Darsning maqsadi va vazifalarini shakllantirish uchun biz muammoli vaziyatdan foydalanishimiz mumkin. Ma'lum va noma'lum o'rtasidagi qarama-qarshilik holati yaratiladi. Masalan, "radioaktivlik" mavzusidagi fan darsida men o'quvchilarga yaqin vaqtgacha Avstraliyada o'lim vodiysi afsonasi bo'lganligini xabar qilaman. Bu hududga sinf xonasidan bir oz kattaroq kirgan har bir kishi biroz vaqt o'tgach vafot etdi.

Mahalliy aholi uni ruhlar olib ketganini aytishdi. Men savol beraman: "siz ushbu fakt uchun qanday ilmiy tushuntirishni taklif qilishingiz mumkin?" Suhbat natijasida biz bu radioaktivlik hodisasi ekanligini bilib olamiz. O'quvchilardan ushbu hodisa haqida nimalarni bilishini eslashlarini so'rayman. "Yana nima: bu hodisa haqidagi ma'lumotlardan ijobiy yoki salbiy?" Biz muammoni shakllantiramiz: nima uchun radioaktivlik fenomeni bilan bog'liq barcha muammolarga qaramay, odamlar hali ham undan keng foydalanmoqdalar? O'quvchilar darsning maqsadi va vazifalarini shakllantiradilar.

Ushbu usullardan foydalanishning majburiy shartlari quyidagilardan iborat:

- bolalarning bilim va tajriba darajasini hisobga olish,
- mavjudlik, ya'ni hal qilinadigan qiyinchilik darajasi,
- bag'rikenglik, to'g'ri va noto'g'ri, ammo har doim asosli bo'lgan barcha fikrlarni tinglash zarurati,
- barcha ishlar faol aqliy faoliyatga yo'naltirilishi kerak.

Maqsadni belgilash jarayoni jamoaviy harakatdir, har bir o'quvchi– ishtirokchi, faol shaxs, har bir kishi o'zini umumiy ijod yaratuvchisi kabi his qiladi. O'quvchilaruni eshitishlarini va qabul qilishlarini bilib, o'z fikrlarini bildirishni o'rganadilar. Ular boshqasini tinglashni va eshitishni o'rganadilar, ularsiz o'zaro ta'sir bo'lmaydi. Maqsadni belgilashga bunday yondashuv samarali va zamonaviydir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Avdeeva, L. V. biokimyo: darslik / L. V. Avdeeva, T. L. Aleinikova, L. E. Andrianova; Ed. - M.: Geotar-MED, 2016 yil.
2. Alov, N. V. analitik kimyo va fizik-kimyoviy tahlil usullari. 2 jildda: darslik / N. V. alov. - M.: its Akademiyasi, 2016 yil.
3. Artemov, A. V. fizik kimyo: oliy kasb-hunar ta'limi muassasalari talabalari uchun darslik / A. V. Artemov. - M.: its Akademiyasi, 2016 yil.